

Historia Gminy

Zarys dziejów

Przeprowadzone badania archeologiczne świadczą o obecności wczesnośredniowiecznego osadnictwa na obszarze gminy. W tym okresie tereny te należały do federacji plemiennej Lędzian, wchodząc następnie w skład monarchii piastowskiej. Przez gminę przebiegał wówczas polsko-ruski szlak handlowy prowadzący od Zawichostu poprzez Stróżę i Batorz do Włodzimierza i Kijowa. Jednak okolice Kraśnika leżące w strefie przygranicznej nękane licznymi najazdami zdecydowanie nie sprzyjały wzrostowi osadnictwa. Po przyłączeniu Rusi Czerwonej warunki te uległy zmianie. Pod koniec XIV w. źródła odnotowują istnienie Blinowa. W połowie XVI w. powstaje kolejna miejscowość – Polichna. Wiek XVII stał pod znakiem wojen niosących ze sobą ogrom zniszczeń (Blinów został spustoszony w wyniku najazdu kozackiego). Nie lepiej było też w początkach XVIII w. Ostatnie dziesięciolecie tego stulecia diametralnie zmieniły stan osadnictwa na terenie obecnej gminy. W dobrach modliborskich powstaje Majdan Obleszcze, a nieco później Wojciechów. Natomiast we włościach ordynackich na skutek planowej akcji Andrzeja Zamojskiego Moczydła, Brzozówka i Szastarka.

Wiek XIX przynosi ważne wydarzenie w dziejach warstwy chłopskiej – uwłaszczenie (1864 r.) W okresie powstania styczniowego, w lipcu 1863 r., w rejonie Polichny miała miejsce zwycięska potyczka partii T. Wierzbickiego z oddziałem piechoty rosyjskiej i kozakami. Wybuch rewolucji 1905 r. objawił się wystąpieniami mieszkańców Polichny oraz strajkiem służby dworskiej w Blinowie i na Brzozówce. Walki frontowe w czasie I wojny światowej spowodowały zniszczenia, szczególnie dotkliwie w Polichnie. Wojna wymogła także niezwykle ważną gospodarczo inwestycję, budowę linii kolejowe Lublin – Rozwadów ze stacją w Szastarce.

Odzyskanie niepodległości stało się szansą rozwoju miejscowości gminnych (powstanie szkolnictwa powszechnego,

straży ogniowej, rozwoju sieci parafialnej, działalności organizacji społecznych). Rozwijano również infrastrukturę obronną. Przy stacji kolejowej w Szastarce powstały na potrzeby wojska podziemne zbiorniki benzyny lotniczej o pojemności ok. 30 tyś litrów. W trakcie kampanii wrześniowej 1939 r. lotnictwo niemieckie zbombardowało Polichnę i Szastarkę, zaś pod koniec września wycofujące się zgrupowanie polskie pod dowództwem ppłk A. Kiszewskiego starło się z oddziałami niemieckimi w rejonie tychże miejscowości.

W obliczu zbrodni hitlerowskich (m.in. mord słodkowski w 1939 r., egzekucje ludności żydowskiej) rozwinął się ruch partyzancki. Oddziały BCh, NSZ, GL i AL, liczące na terenie gminy blisko 120 osób, nękały okupanta licznymi akcjami. Były to ataki na straż niemiecką, posterunek policji w Polichnie, na oddział wojska w Blinowie, na stację kolejową w Szastarce oraz wielokrotne wysadzanie pociągów.

Mimo niekorzystnych zmian politycznych okres powojenny zaznaczył się rozwojem społecznym i kulturalnym, starano się nadrobić zastane zaległości. Rozwijano infrastrukturę komunikacyjną, przeprowadzono elektryfikację, budowę szkół, powstały ochotnicze straże pożarne, kółka rolnicze, koła gospodyń wiejskich, kluby rolnika, kluby książki i prasy, kioski, ośrodki zdrowia, urzędy pocztowe (Brzozówka, Szastarka), wiejski dom kultury, biblioteki, a nawet stałe kino (w Polichnie).

Z terenem gminy były związane znane postacie na czele z Gustawem Dolińskim (1846-1906), urodzonym w Polichnie w rodzinie ziemiańskiej, wybitnym lekarzem, społecznikiem i twórcą literackim.

Osadnictwo

Blinów – wzmiankowany w 1390 r., w tym roku wieś uzyskała od Władysława Jagiełły prawo magdeburskie; w XV w. w rękach licznej szlachty; 1452 r. wzmiankowana Wola Blinowska, później wchłonięta; 1604 r. od Radziwiłłów kupuje wieś Nowy Kaczyniec; 1782 r. utworzenie filii parafii Potok Wielki; 1799 r. – 666 mieszkańców; 1837 r. – 741 m.; 1921 r. – 1282 m.

Polichna – wzm. w 1563 r.; dawni właściciele, m.in. Tęczyńscy, Nahoreccy, Dolińscy; w XVI-XVII w. istniała także Wola Polichnińska; ok. 1808 r. podział wsi na część dolną i górną; 1878-79 r. sprzedaż gruntów folwarcznych osadnikom z Galicji i miejscowym włościanom; początek XX w. powstanie Podlesia, później Polichny Kraśnickiej; 1929 r. powstanie parafii; 1727 r. – 268 m.; 1827 r. – 468 m.; 1921 r. – 1360 m.

Majdan Obleszcze – wzm. w 1757 r.; początkowo zwany Starym; wieś rozproszona, jej części to: Rynek, Folwark, Dąbrowa; 1884 r. – 191 m.; 1921 r. – 366 m.

Wojciechów – wzm. w 1779 r.; właściciele, m.in. Nikłowicze, Wybranowscy; 1891 r. w wyniku parcelacji powstała Kolonia Wojciechów – z pomocą banku włościańskiego chłopi nabyli 642 morgi; 1827 r. – 185 m.; 1921 r. wieś – 197 m., kol. – 354 m.

Moczydła Stare – wzm. w 1787 r.; początkowo Jamny Grunt, później Moczydło, M. Górne, ostatecznie M. Stare; 1799 r. – 118 m.; 1837 r. – 117 m.; 1921 r. – 215 m.

Szastarka – wzm. w 1791 r., początkowo zwana Annutowem i Szatarką; 1915 r. przy stacji kolejowej utworzono osiedle Szastarka – Stacja; 1984 r. powstanie parafii; 1799 r. – 151 m.; 1837 r. – 233 m.; 1921 r. – wieś – 526 m., stacja – 54 m.

Brzozówka – wzm. w 1791 r.; we wsi istniał dwór; w latach trzydziestych w wyniku parcelacji na gruntach folwarcznych powstała Kolonia Brzozówka (wzm. 1936 r.); 1989 r. powstanie parafii; 1799 r. – 245 m.; 1837 r. – 338 m.; 1921 r. – 532 m.

Cieślanki – wzm. w 1839 r., początkowo zwane Majdan Cieślański; 1921 r. – 97 m.

Huta Józefów – wzm. w 1864 r., powstała na gruntach folwarcznych przejętych przez osadników z Galicji i z osady przy hucie szkła; jej części to: Huta, Stoki, Dąbrowa; 1990 r. powstanie parafii; 1921 r. – 352 m.

Rzeczyca Kolonia – wzm. w 1914 r., początkowo zwana Kolonia

Rzeczyca Księża, rozwinęła się przy linii kolejowej.

Historia gminy

Szastarka jest stosunkowo młodą gminą, powstała bowiem 1 stycznia 1973 r. Pozostaje jednak bezpośrednią spadkobierczynią gminy Brzozówka, utworzonej w XIX w. Ukaz carski z 1864 r. wprowadził na terenie Królestwa Polskiego jednostki gminne nowożytnego typu. Powstała wówczas gmina Brzozówka z siedzibą w Polichnie Górnej, obejmująca 16 wsi i 7 folwarków. Z czasem liczba miejscowości wzrosła i w 1921 r. gmina liczyła 10981 mieszkańców (w obecnych granicach gminy mieszkało wówczas 5346 osób) skupionych w 17 wsiach, 7 koloniach, 5 folwarkach, 2 osadach leśnych i 2 stacjach kolejowych. Oprócz obecnych miejscowości w skład terytorium gminy wchodził także rejon Stróży i Wierzchowisk. Huta Józefów i Kolonia Rzeczyca należały do gminy potockiej, a Cieślanki do zakrzówskiej. W latach międzywojennych przy gminie zorganizowano posterunek policji z aresztem, powstała poczta oraz nowa siedziba urzędu gminnego.

Po kolejnej reorganizacji administracyjnej w 1955 r. dotychczasowe gminy przekształcono w mniejsze gromady. Gmina Brzozówka została podzielona na trzy: Polichna, Szastarka i Blinów (po kilku latach włączona do Szastarki). W 1973 r. z tych dwóch gromad utworzono gminę Szastarka. Jej obszar nie zmienił się od chwili powstania.

W okresie staropolskim struktura zawodowa mieszkańców obecnej gminy kształtowała się następująco: chłopci wprężnięci byli w system gospodarki folwarczno- pańszczyźnianej, szlachta zajmowała się administracją folwarków (często wydzierżawianych), a nieliczna ludność żydowska drobnym handlem i szynkarstwem.

Początkowo istniały tylko dwa folwarki (Blinów i Polichna). Kolejne powstały wraz ze wzrostem osadnictwa w XVIII i XIX w. (Brzozówka, Wojciechów, Józefów, Polichna Dolna). Właściciele i dzierżawcy uprawiali na gruntach folwarcznych: żyto, orkisz, jęczmień, owies, pszenicę, tatarkę, proso, len i konopie.

Prowadzono hodowlę krów, świń, drobiu (gęsi, kury, indyki), owiec – szczególnie w Polichnie (merynosy). Włościanie stosowali zbliżony profil produkcji rolnej. Oprócz zboża, uprawiali także hreczkę (tatarkę), len, konopie, kartofle, groch, zbierali siano. Dominowała hodowla wołów, koni, krów, świń, owiec, pszczoł, lecz w nieznanych ilościach. W II połowie XIX w. funkcjonowało ok. 400 gospodarstw chłopskich. Gospodarka folwarczno-pańszczyźniana utrzymała się do chwili uwłaszczenia, z wyjątkiem wsi ordynackich, gdzie w 1833 r. wprowadzono oczynszowanie, na czym wydatnie skorzystali chłopi. Pod koniec XIX w. większość włości folwarcznych uległa parcelacji, tak, że do międzywojennej reformy rolnej pozostały jedynie folwarki w Blinowie i na Brzozówce.

Po uwłaszczeniu gospodarstwa chłopskie zaczęły stosować nowoczesne formy uprawy roli i hodowli. Na Wojciechowie intensywnie rozwijało się sadownictwo (wiśnie, jabłka). Chłopi parali się także różnymi zajęciami związanymi z gospodarką rolną (ślusarstwo, stolarstwo, bednarstwo, kołodziejstwo, kowalstwo itp.).

Wyszynk trunków będący domeną właścicieli ziemskich prowadzono w XIX w. w blisko 6 karczmach (Polichna, Szastarka, Moczydła, Brzozówka, Blinów – 2). W tym okresie w Polichnie działał browarek produkujący na potrzeby arendy oraz młyn wietrzny. Drobnny przemysł zapoczątkował swój rozwój w XIX w. W Polichnie i na Wojciechowie z pokładów kamienia wapiennego wypalano wapno. Obok folwarku Józefów powstała huta szkła. Tworzono cegielnie eksploatujące pokłady lessu m.in. w Polichnie, Szastarce, Blinowie, Moczydłach Starych, Brzozówce.

W okresie międzywojennym pewna grupa mieszkańców znalazła zatrudnienie w kolejnictwie na stacji kolejowej w Szastarce i Kraśniku. Jednak mimo prób rozwojowych obszar gminy pozostał na wskroś rolniczy, także w okresie powojennym.

Dzieje Polichny

Osadnictwo na terenie wsi epizodycznie występowało już we wczesnym średniowieczu. Wówczas ten region należał do federacji plemiennej Lędzian (gród w Batorzu), wchodząc

następnie w skład monarchii piastowskiej. Część historyków uważa, że przez teren wsi przebiegał stary szlak polsko-ruski wiodący od Zawichostu do Włodzimierza. Osadnictwo lokowało się w dolinach rzecznych omijając pustkę wodną, na której położony był obszar miejscowości. Dodatkowo hamująco oddziaływały liczne najazdy łupieżcze wojsk ruskich i tatarskich, które miały miejsce w XIII i XIV w. Dopiero po przyłączeniu Rusi Czerwonej warunki osadnicze wydatnie się poprawiły.

Po 1510 r. tereny wsi weszły w skład rozległego majątku Tęczyńskich, powiększając zarazem dobra kraśnickie. To właśnie jeden z trzech kolejnych właścicieli dóbr kraśnickich (Jan Gabriel 1510-1553), Stanisław Gabriel 1553-1560, Jan Baptysta 1560-1563) zdecydował się na założenie Polichny, mając na względzie lepsze wykorzystanie ziemi pod względem rolniczym. Warunki geograficzne usytuowania wsi były pozytywne. W płytkiej dolince ciągnącej się południkowo. Płaski teren pól z niewielkimi nierównościami, jedynie od wschodu wyraźnie pagórkowaty. Istotnym mankamentem był ograniczony dostęp do wody (studnie, stawy) – najbliższa rzeka znajdowała się kilka kilometrów od wsi. Osadnicy musieli na pewno dokonać znacznych karczunków lasów porastających teren wsi.

Zadanie bezpośredniego organizowania osadnictwa otrzymał nieznany z imienia wójt. Liczbę kmieci osadzonych tu, wraz z rodzinami, należy szacować na ponad trzydziestu. Koloniści w swojej większości pochodzili z Blinowa, a także z innych wsi pod kraśnickich. Polichna powstała jako wieś na prawie niemieckim. Wójt – zasadzca otrzymał kilka łanów dla siebie pod uprawę i inne prawa w sferze gospodarczej. W przypadku Polichny wójtostwo szybko uległo likwidacji, włączone zapewne w skład folwarku. Przywilejem osadników był okres wolnizny (zwolnienie od świadczenia renty feudalnej).

Prawo niemieckie wprowadzało sądy dominialne. W ramach tego prawa dziedzic realizował swoją władzę poprzez organizację gromadzką, w skład której wchodziłi wszyscy mieszkańcy wsi. Kiedy dokładnie powstała Polichna tego nie wiemy. Pierwszą wzmiankę o niej posiadamy z roku 1563. Nie wymienia jej rejestr poborowy z 1533 r. Powstanie wsi należy więc datować w

tym okresie trzydziestolecia, a najprawdopodobniej stało się to w latach pięćdziesiątych. Tereny, na których założono wieś zostały wydzielone z Blinowa, przemawia za tym fakt sporów granicznych prowadzonych po zmianie właściciela wsi, a zakończonych dopiero w 1604 r.

Kilka słów o etymologii nazwy wsi. Pochodzi ona od słowa lecha, gwarowo – licha, słowo to oznacza zagon pola. Wieś w okresie staropolskim od chwili powstania, Polichna należała do powiatu urzędowskiego województwa lubelskiego. Najmniejszą jednostką administracyjną była wówczas parafia, w tym przypadku Modliborzyce. Stan taki trwał kilkaset lat i dopiero w 1793 r. na miejsce powiatu urzędowskiego powstała ziemia lubelska. Najniższy szczebel stanowiła gromada wiejska, reprezentowana przez wójta, w skład której wchodziłi wszyscy mieszkańcy wsi.

W 1579 r. Polichna przeszła w ręce Katarzyny z Tęczyńskich Olelkiewicz-Słuckiej (później przejściowo należała do braci Słuckich). Od niej lub od jej wnuczki Zofii wieś odkupiła zapewne pod koniec XVI w. rodzina Rzeczyckich, wywodząca się z drobnej szlachty, ale szybko pnąca się w hierarchii wewnątrz szlacheckiej.

Z rąk Rzeczyckich Polichna przeszła do Mikołaja Słoniewskiego, chorążego bydgoskiego, a następnie do Nahoreckich. Ta rodzina szlachecka, herbu Kościeszka, wywodziła się z Rusi Czerwonej. W XVII/XVIII w. jej odnoga weszła w posiadanie całkiem sporego majątku w południowej Lubelszczyźnie. Były to tzw. dobra modliborskie. W 1727 r. dziedzicem Polichny był Samuel Nahorecki, starosta kotelnicki. Po nim dobra przejęły córki: Teofila i Teresa. Pierwsza z nich poślubiła Kacpra Borawskiego, cześnika powiatu urzędowskiego i wicestarosty grodzkiego lubelskiego (zmarł w 1779 r.). Jej drugim mężem został Wojciech Wiercieński, wicestarosta drohiczyński. Teresa zaś wyszła za Antoniego Dolińskiego. Początkowo siostry władały wspólnie dobrami modliborskimi, ale w 1782 r. postanowiły dokonać transakcji działowej (ostatecznie w 1808 r.). Właściciele Polichny raczej w niej nie mieszkali. Dwór, który istniał we wsi od XVII w. zajmowali dzierżawcy folwarku

polichnińskiego. Budynek dworski był drewniany, na początku XVIII w. określany jako stary, a w 1738 r. jako bardzo zniszczony.

Liczba mieszkańców wsi pierwotnie nie przekraczała setki. Stopniowo jednak wzrastała i w 1626 r. należy ją szacować na 170 osób. Według rejestru z 1662 r. Polichnę zamieszkiwało 264 mieszkańców. Liczba ta w porównaniu z poprzednią pozwala na stwierdzenie, że miejscowość nie poniosła większych strat w wyniku wojen połowy XVII w. Natomiast kolejne dane z 1727 r., kiedy wieś liczyła 289 mieszkańców wykazują bardzo mały przyrost, wynikający z pewnością ze strat ludnościowych spowodowanych wojną północną i zarazą z 1715 r. Tuż przed rozbiorami w Polichnie mieszkało 376 osób (w tym 6 Żydów).

Areał gruntów, który uprawiali polichniacy w 1580 r. wynosił 18,5 łana (37 pólanków osiadłych). W XVII w. obniżył się do 17,5 łana. Chłopi nie stanowili wcale warstwy jednolitej. W 1626 r. w Polichnie było 30 pólanników (uprawiali pólłan ziemi – ok. 12,5 ha), 7 zagrodników z rolami, 4 komornice z bydłem oraz 2 bez bydła. Po upływie wieku (1727 r.) miejscowość zamieszkiwało 10 ćwiertników, 30 półćwiertników oraz 19 zagrodników 19 komornic. Liczby te obrazują postępujące rozdrobnienie wsi.

Oprócz nadziałów chłopskich był w Polichnie folwark, na którego gruntach chłopi odrabiali pańszczyznę stosunkowo niewysoką, bowiem ćwiertnicy zobowiązani byli do dni tygodniowo sprzężajem. Pola dworskie obsiewano żytem, orkiszem, jęczmieniem, owsem, tatarką, również prosem, lnem i konopiami. Hodowano jedynie drób (gęsi, kury, indyki) oraz woły. Chłopi stosowali zbliżony profil produkcji rolnej siejąc zboża, orkisz, hreczkę, groch, hodując woły (jako siłę pociągową), krowy, świnie i owce (obecne niemal w każdym gospodarstwie). Wielkość hodowli nie była jednak duża.

Folwark polichnieński często był dzierżawiony, już od XVII w. (m.in. Walenty Kalinowski, Józef Sołdyk, Adam Radzimiński, Wereszczyńscy). Owi dzierżawcy, chcąc uzyskać jak największe zyski, dopuszczali się wielu krzywd na poddanych windując obowiązki pańszczyźniane. Sołdyk został oskarżony o zajęcie 62

sztuk bydła chłopom z Polichny oraz wymuszanie 62 osób do pracy żniwnej. Wereszczyńscy natomiast zostali przez właścicieli oskarżeni o wyrządzenie krzywd poddanym z powodu zawyżenia dni pańszczyzny, co spowodowało ucieczkę wielu z nich (1766 r.). Ale również sami właściciele dopuszczali się niesprawiedliwego traktowania. W 1791 r. Wojciech Wiercieński domagał się od Antoniego Dolińskiego wydania poddanego Kazimierza Nózki zbiegłego do Wierzchowisk.

Liczne wojny toczone przez Rzeczpospolitą były przyczyną przemarszów wojsk, które wyrządzały niejednokrotnie znaczne szkody. W 1696 r. takie szkody wyrządził oddział gwardii królewskiej, który zatrzymał się w Polichnie na noclegach. Żołnierze brali od chłopów chleb, piwo, gorzałkę, mięso, siano dla koni, masło, warzywa, kury, gęsi, jednym słowem „co tylko mogli”. Podobnie było w 1697 r., a także w 1707 r. podczas przemarszu wojsk w okresie wojny północnej.

Należy tutaj wspomnieć o Woli Polichnińskiej, wsi istniejącej w XVI-XVII w. nieopodal Polichny. Wymieniono ją po raz pierwszy w 1580 r. Była niewielką miejscowością, skoro w 1626 r. liczyła tylko 7 zagród z rolami i należała do braci Chobrzyńskich. Ostatni raz wzmiankowano ją w 1685 r. Zlokalizowana była na północny zachód od Polichny. Opustoszała zapewne po wojnach połowy XVII w.

Czasy zaborów

Polichna dostała się do zaboru austriackiego już w 1772 r. wchodząc w skład Królestwa Galicji i Lodomerii. Na skutek zmian granicznych tereny Janowa i Modliborzyc powróciły do Polski (1776 r.). Polichna ponownie znalazła się na terytorium Austrii po trzecim rozbiórce. Ziemię wówczas przyłączone nazwano Galicją Zachodnią. Wieś weszła w skład cyrkułu józefowskiego (później lubelskiego). W 1809 r. Lubelszczyznę wcielono w skład Księstwa Warszawskiego. Od 1815 r. było to Królestwo Polskie. Stan taki utrzymał się do chwili uzyskania niepodległości. Pierwszy stopień administracji stanowił początkowo departament lubelski (Księstwo Warszawskie), później województwo, a od 1837 r. gubernia. Stopniem pośrednim

był powiat, od 1810 r. kraśnicki, od 1816 r. obwód zamojski, od 1867 r. powiat janowski. Najniższy szczebel stanowiła gmina, do 1864 r. miejscowa, potem Brzozówka. Na skutek różnych przetasowań Polichna pod koniec XVIII w. stała się własnością rodziny Dolińskich. Ten ród wywodzący się z ziemi sanockiej, pojawił się na Lubelszczyźnie w połowie XVIII w. Z racji, że Antoni Doliński, żonaty z Nahorecką, nie miał potomka dobra modliborskie wraz z Polichną przeszły na jego bratanka Feliksa Dolińskiego (1804 r.). Jego zasług w służbie publicznej są niemałe: był sędzią Trybunał lubelskiego, posłował na Sejm, gdzie należał do opozycji i w 1830 r. upominał się o wprowadzeniu sądownictwa konstytucyjnego. W wyniku nieznanymi bliżej cesji Polichna uległa podziałowi na dwie części – dolną i górną. Właścicielami tych części zostali bracia Feliksa i Józef (cz. górna), radca województwa lubelskiego, sędzia pokoju powiatu krasnostawskiego oraz Wojciech, czy też raczej jego syn Kandyd (cz. dolna). Dolińscy wyzbyli się Polichny w II połowie XIX wieku. Część górna przeszła w 1864 r. w ręce Michała Krawczykiewicza, dolną przejął August Gruszecki (z tej rodziny pochodziła żona Kandyda) w 1861 r. Po uwłaszczeniu chłopów wiele folwarków nie potrafiło osiągnąć dobrych wyników ekonomicznych dlatego często były parcelowane. Właśnie to stało się z dobrami Polichna Górna i Dolna. Folwark Polichna. wystawiony został w 1874 r. na licytację, gdzie za 17 tys. rs kupił go Robert Przegaliński, rozparcelowawszy go cztery lata później.

Wraz z podziałem Polichny na dwie części, powstały dwa folwarki. Folwark Polichna Górna miał powierzchnię 819 mórg. Były to głównie grunty orne, w mniejszym stopniu pastwiska, lasy i łąki. Folwark Polichna Dolna był większy, liczył bowiem 932 mórg. Od niwy Zawady w księgach hipotecznych występował pod nazwą Polichna Zawady. Po parcelacji folwarków zabudowania dworskie rozebrano. W 1808 r. Polichnę zamieszkiwało 472 osób. Kampania 1809 r. i wojny napoleońskie spowodowały spadek ludności, bowiem w 1827 r. wieś liczyła 68 domów i 468 mieszkańców. Do końca lat siedemdziesiątych liczba ludności wzrosła, obie części liczyły już wówczas 552 mieszkańców.

Rewolucja demograficzna i napływ osadników galicyjskich spowodowały gwałtowny wzrost liczby mieszkańców, do 1153 osób w 1897 r.”

W obrazie gospodarczym dominowała produkcja rolna, ale pojawiły się także inne dziedziny, zarybiono dworskie stawy, działał młyn wietrzny, rozwijano hodowlę owiec (merynosy), istniały sady owocowe. Z pokładów kamienia wapiennego wypalano wapno, od połowy wieku działała cegielnia wykorzystująca miejscowe pokłady lessu do produkcji doskonałej cegły (wykorzystywanej w ornamentyce). W gospodarce rolnej przechodzono od archaicznej trójpolówki do nowoczesnego płodozmianu.

W 1846 r. sporządzono tzw. tabele prestacyjne wykazujące powinności chłopskie na rzecz dworu. W Polichnie było wówczas 57 gospodarzy gospodarujących na kilkunastu morgach każdy. Odrabiali oni 2 dni pańszczyzny sprzężajem lub 3 dni pieszo. W 1863 r.

funkcjonowała agencja pocztowa, również kasa Stefczyka (powstała jeszcze w 1910 r.), działał sklep spółdzielczy. W 1928 r. wyremontowano budynek urzędu gminy. W 1929 r. miejscowi wierni wystarali się o utworzenie parafii. Zbudowano kościół i plebanię. Próbowano uruchomić przystanek kolejowy, lecz bez rezultatu. W 1930 r. z inicjatywy władz gminnych kamiennym postumentem postawionym przy drodze Janów – Kraśnik uczczono J. Piłsudskiego i bohaterów wojny bolszewickiej z 1920 r. Wizerunek Piłsudskiego zdjęli Niemcy, zaś pomnik zburzyły po 1944 r. władze komunistyczne. Już przed 1939 r. sporządzono plany elektryfikacji wsi (wcielone w życie dopiero w czasie okupacji, ok. 1941 r.). Celem zaspokojenia popytu na wodę wybudowano kilka studni cementowych.

Walki 1939 r. nie ominęły wsi, już 8 września zbombardowanej przez lotnictwo niemieckie. W końcowym okresie kampanii wrześniowej Polichna znalazła się na linii przemarszu wycofującej się przed Armią Czerwoną kolumny płk. Leona Koca, a ściśle podgrupy ppłk. Aleksandra Kiszkowski. Jego oddział, 29 września, zagroził drogę kilku batalionom Wehrmachtu śpieszącym na odsiecz oddziałom walczącym w rejonie

Janowa Lubelskiego i Dzwoli. Walki toczyły się na odcinku las Mosty – tory kolejowe, gdzie Polacy zniszczyli kilkanaście samochodów. W nocy kolumna Kiszkowskiego wycofała się na Godziszów. Trzynastu poległych (z ogólnej liczby 25) żołnierzy pochowano na miejscowym cmentarzu. Niestety tego dnia Niemcy w odwecie aresztowali grupę mieszkańców wsi. Podczas przeprowadzania na miejsce egzekucji części z nich udało się zbiec. Rozstrzelanych zostało 11 osób. Ponadto Niemcy podpalili 3 zabudowania we wsi, 3 mężczyzn gaszących pożar zabito. Początek okupacji dla Polichny miał wymiar tragiczny.

W 1940 r. rozlokowano we wsi kilkadziesiąt rodzin wysiedlonych z poznańskiego. Okupanci zastrzali terror – w listopadzie 1940 r. rozstrzelano przy torach kolejowych 7 osób za rzekome posiadanie broni, a jesienią 1942 r. 13 Żydów za niestawienie się do getta w Kraśniku – na który odpowiadano akcjami partyzanckimi: 25 maja 1943 r. w lesie przy drodze Janów – Kraśnik, oddział Władysława Skrzyпка zorganizował zasadzkę na przejeżdżające samochody niemieckie, we wrześniu 1943 r. grupa F. Kozyry rozbroiła straż niemiecką; 15 maja 1944 r. oddział „Zbyszka” zajął urząd pocztowy wymuszając poddanie się oddziału policji granatowej, zdobyto broń a budynek policji zdemolowano. W czerwcu 1944 r. podobną akcję przeprowadził oddział NOW Józefa Zadziarskiego – „Wołyniaka”, rozbrojono policjantów i podpalono budynek gminy. Walki frontowe 1944 r. spowodowały spalenie się 11 zabudowań.

Po II wojnie światowej, mimo niekorzystnej sytuacji politycznej, nastąpił dalszy rozwój społeczny i gospodarczy Polichny. W 1948 r. otwarto gminną bibliotekę publiczną, w 1949 r. przystanek kolejowy, w 1955 r. lecznicę dla zwierząt, w następnym roku ośrodek zdrowia, w 1958 r. zbudowano szkołę. W 1965 r. powstał wiejski dom kultury (z remizą strażacką), rozbudowany w 1980 r.; w 1973 r. uruchomiono wodociąg, w międzyczasie zakładano telefony i budowano chodniki. Powstał kiosk ruchu, sklepy, w WDK funkcjonowało stałe kino. Powstało kilka cegielni, piekarnia, dwa młyny motorowe, SKR. Przejawem degradacji była likwidacja urzędu gromadzkiego i utworzenie gminy z siedzibą w Szastarce (1973 r.).

„Kraśnickie towarzystwo Regionalne” – Zenon Baranowski